

Rektor

John Bauergymnasiet i Malmö
Stadiongatan 25
217 62 Malmö

2010-06-04

1 (9)

Dnr: 40-2009:1887

Huvudman

ATT: Per-Erik Lorentzon
C/O John Bauer Organization
Kaserngatan 12
553 05 Jönköping

Kvalitetsgranskning - Svenska i gymnasieskolan på IT-programmet vid John Bauergymnasiet, Malmö kommun

Sammanfattande bedömning:

- Utvärdering och uppföljning av svenskundervisningen behöver öka i omfattning och systematik.
- Skolan behöver fortsätta att utforska en pedagogik som utmanar, stimulerar och motiverar eleverna på ett personligt plan.
- Elevernas inflytande och ansvarstagande behöver utvecklas.
- Skolan behöver fortsätta att hitta välanpassad litteratur med tillräcklig variationsrikedom.
- Skolan behöver fortsätta arbeta för att studiero ska gälla under lektionerna.

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av svenskämnet i gymnasieskolan under höstterminen 2009. Granskningen av IT-programmet vid John Bauergymnasiet i Malmö kommun ingår i detta projekt.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar ska bidra till förbättrad måluppfyllelse genom att tydliggöra behov av utveckling inom prioriterade områden, så att skolor, övriga verksamheter och huvudmän ges ökade förutsättningar för att genomföra förbättringar.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar initieras med utgångspunkt i en nationell risk- och väsentlighetsanalys. Med denna som grund inriktas kvalitetsgranskningen mot områden i behov av förbättring samt mot huvudmän och/eller skolor. Dessa granskas utifrån i förväg fastställda perspektiv och frågeställningar.

Resultatet av Skolinspektionens kvalitetsgranskning redovisas dels i en övergripande rapport, dels i rapporter med bedömningar för varje granskad skola. Där tar Skolinspektionen ställning till om skolan uppfyller skolförfattningarnas krav och med vilken kvalitet arbetet bedrivs. I de fall behov av åtgärder framkommit ansvarar skolan/huvudmannen för att åtgärder vidtas.

Syftet med granskningen är att bidra till ökad måluppfyllelse i ämnet svenska. Den övergripande rapporten förväntas bidra till en nationell diskussion och en kvalitetshöjning i gymnasieskolans svenskundervisning. Den kunskap som projektet tar fram förväntas bli ett redskap för skolutveckling med avseende på anpassning till elevernas studieinriktning i ämnet, delaktighet samt grupp- och individanpassning i de granskade skolorna. Kvalitetsgranskningen genomförs i kurserna Svenska A och B på elprogrammet, omvårdnadsprogrammet, medieprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet. Kvalitetsgranskningen genomförs på 42 skolor och i urvalet ingår skolor med såväl kommunala som fristående huvudmän.

IT-programmet på John Bauergymnasiet har ingått i kvalitetsgranskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Underlaget till beslut består av en webbaserad enkät till elever och undervisande lärare i kurserna Svenska A och B. Vidare består underlaget av dokument från skolan samt av information som samlats in vid besök på skolan den 29-30 september 2009. I skolan genomfördes intervjuer med lärare, elever och skolläring samt genomfördes klassrumsobservationer. Beslutet grundar sig också på annan information som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller annat offentligt material. Företrädare för skolan har beretts möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

Ansvariga för kvalitetsgranskningen i John Bauergymnasiet har experterna Lars Berglund och Marianne Linnér samt utredare Anna Sandell varit.

Fråge-/granskningsområden

Skolinspektionen har granskat två olika frågeområden.

1. Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?
2. Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Beskrivning av besökt skola och program

John Bauergymnasiet i Malmö är en fristående skola som ingår i John Bauer-koncernen vars skolor anordnar en likartad uppsättning program och delar vissa pedagogiska grundkomponenter. På skolan i Malmö går cirka 480 elever uppdelade på sex olika program, tre nationella och tre specialutformade. Skolans lokaler, som man äger, finns i byggnadskomplexet Europaporten på stadionområdet i södra Malmö. I området finns flera andra skolor – både fristående och kommunala – och god tillgång på idrottslokaler av olika slag. Skolans lokaler är relativt nyinredda. Vid tiden för besöket togs ytterligare stora ytor i besittning för att få plats med det nya hotell- och restaurangprogrammet. Kommande ombyggnader omfattar ett centralt placerat bibliotek och en ny elevmatsal.

På IT-programmet studerar cirka 110 elever uppdelade på sex klasser. Drygt 60 % av eleverna på programmet har utländsk bakgrund. Lärarna på programmet är organiserade i ett arbetslag. Skolans begränsade storlek ger också rikliga möjligheter till informella kontakter i personalgruppen. Skolans leds av en rektor och en biträdande rektor. Varje program har en programansvarig lärare som också de ingår i skolans ledningsgrupp.

Genomsnittligt meritvärde på IT-programmet år 2007/2008 var 11,1. Det genomsnittliga meritvärdet i kurserna Svenska A och B (2007/2008), för samtliga elever med slutbetyg, var 11,3 (Svenska A) och 8,2 (Svenska B). Andelen elever med slutbetyg som uppnådde betyget Godkänt var läsåret 2007/2008 100 % i Svenska A och 83 % i Svenska B.

Resultat 2008 för IT-programmet vid John Bauergymnasiet i Malmö				
Genomsnittlig betygspoäng på programmet	Genomsnittlig betygspoäng i svenska för dem som fick slutbetyg		Andelen elever med minst G i svenska	
	Svenska A	Svenska B	Svenska A	Svenska B
11,1	11,3	8,2	100 %	83 %

Skolverkets statistik 2009-09-28

Skolinspektionens iakttagelser och bedömningar

Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?

Samtliga intervjuer pekar på att det finns goda möjligheter till samverkan på skolan. Mycket av detta sköts informellt eftersom skolan är relativt liten och de spontana mötena är många. Det finns dessutom formella fora i form av arbetslagsmöten. Lärarna på programmet är organiserade i ett gemensamt programarbetslag. Exempel på samverkan ges också i intervjuerna, och det fortlöpande planeringsarbetet har ofta samverkan som fokus. A-kursen uppges vara lättare att karaktärsanpassa än Svenska B. Å andra sidan upplevs behovet av grundläggande färdighetsträning större tidigt i studierna, vilket låser en del tid. Under B-kursen uppges eleverna vara mer mogna för större arbeten och projekt.

Samverkansprojekten beskrivs som tidskrävande och komplexa att genomföra framgångsrikt. Tillgången på tid är ofta ett hinder. Framgångsrikt genomförda samverkansmoment har genomgående en positiv effekt på elevernas motivation och lärande, menar lärarna. En tendens som blivit tydlig på senare tid, uppger de, är behovet av relativt korta och "actionfyllda" projekt. Bristande uthållighet och koncentrationsförmåga hos eleverna beskrivs som ett problem i sammanhanget.

Betygsmässigt och sammantaget når IT-programmets elever inte alltid så bra resultat. Särskilt gäller detta eleverna i årskurs 2, som nu påbörjat B-kursen i svenska. Skolledningens och lärarnas förklaring till detta är dels det faktum att många elever anser sig ha valt fel program och därmed är svagt motiverade, dels de relativt svaga kunskapsmässiga förutsättningar som elevgruppen som helhet besitter. Spännvidden mellan lägsta och högsta meritvärde är 30 respektive 280 poäng, 08/09 (?). Det innebär inte att lärare och skolledning underlåtit att ompröva sin egen undervisningspraktik. Inspektionen bedömer att den pedagogiska diskussionen livaktig och utforskande. Utvärderingen av resultaten sker i regel spontant och utan fast rutin. Omfattningen av och systematiken i uppföljningen bedöms dock inte vara tillräcklig. De försämrade resultaten i Svenska A det senaste läsåret, har dock föranlett en större uppmärksamhet, vilket lett till att flera elever getts möjlighet att tentera upp sina betyg.

Framgångsfaktorer som lyfts fram för svenskundervisningen är möjligheten att ha roligt under studierna, rikligt med feedback och ett öppet kommunikationsklimat där alla blir sedda. Skolinspektionen bedömer att detta lyckas väl i undervisningen i svenska men tjänar i första hand som förutsättning för lärandet, inte som garanti. Hinder för framgångsrik undervisning uppges vara alltför små klassrum, eller distraktioner i samband med att eleverna har ständig tillgång till dator och Internet. Ibland är elevernas grundinställning och fördomar beträffande ämnet ett hinder, menar lärarna. Inställningen till litteratur är många gånger kritisk. Det innebär ofta ett arbete i motvind.

Programmets karaktärsämneslärare har en mycket positiv inställning till svenskämnets betydelse för elevernas samlade skolgång, och söker medvetet möjligheter till samverkan. Därvid är det viktigt för dem att svenskämnet inte reduceras till funktionen "rätt-

ning av texter". Alla lärare har ett ansvar för språkutvecklingen menar man, men engelska utgör i vissa kurser ett väl så viktigt språk för eleverna att utveckla.

Ett stort problem som får konsekvenser på många sätt, är att en hel del av eleverna på programmet inte trivs med profilen. Lärare och rektor uppger att många elever insett under resans gång att de egentligen inte är intresserade av programinnehållet. I många fall är det då för sent att byta program. I vissa fall är eleverna uttryckligen ointresserade från början, men väljer skolan av andra skäl än programinnehållet, bland annat av sociala och geografiska skäl. Det innebär att profilering av kärnämnen, infärgning etc, långt ifrån alltid är en väg att stimulera elevernas motivation och nyfikenhet. Många elever säger uttryckligen att de vill att ämnena hålls isär, att anpassning till studieinriktningen sker i så liten utsträckning som möjligt.

Bristen på motivation och intresse för studieinriktningen är enligt skolan huvudförklaringen till de ibland dåliga betygsresultaten. Problemen har bearbetats bland annat genom förbättrad information vid direktmöten med elever, och genom kontakter med vägledare på högstadieskolorna. Det påverkar dock inte de elever som inte tagit del av denna information, utan följer kamratrekommendationer eller vägleds av mer ytliga föreställningar om programmet. Kopplingen mellan vardaglig datoranvändning inklusive spelande och chattande, och programmet är problematisk. Eleverna tar för givet att den lustfyllda aktiviteten vid datorn där hemma, ska avspeglas i likartade situationer under studierna på programmet.

Elevintervjuerna tyder på en stor lojalitet med skolan och IT-programmet och med svenskundervisningen. Flera elever är självkritiska och tar på sig ansvaret för dålig ordning, när det förekommer. Eleverna ser svenskämnets betydelse för andra ämnen och den framtida yrkesrollen, som självklar. Att kunna uttrycka sig muntligt och skriftligt på ett moget och korrekt sätt är för flertalet intervjuade elever mycket viktigt. Den ämnesmässiga relevansen är enligt flertalet elever hög. I de fall det förekommer kritik så är det beträffande litteraturläsning som antingen beskrivs som något helt omotiverat, eller som påtvingad när det inte ges ett fritt val av texter.

Skolinspektionen bedömer att skolläringen uppmuntrar och stödjer samverkan inom IT-programmet. Strävan efter helhet i elevernas utbildning är uttalad. Svenskämnet beskrivs av skolläringen som "det viktigaste ämnet" eller "inkörsporten till vuxenlivet". Synen på grundkompetenser som läsa, tala, skriva, informationshantering, källkritik etc markeras av den planerade satsningen på ett centralt beläget bibliotek som ska bli färdigt under hösten 2010. Ansvaret för språkutvecklingen är delat av all personal på skolan, även om svenskämnet drar det tyngsta lasset, enligt skolläringen.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att man på John Bauer-gymnasiet i Malmö medvetet strävar efter att skapa helhet i elevernas studiegång, och att man många gånger lyckas väl med detta. Det pedagogiska experimenterandet är livligt. Svenskämnet har en central och

självklar roll i helheten. Infärgning och samverkansprojekt förekommer. Sammantaget finns en genomtänkt anpassning av studierna till studieinriktningen.

Den grundläggande premissen i föreliggande kvalitetsgranskning, att infärgning och samverkan är en framgångsfaktor för svenskundervisningen, stämmer dåligt med erfarenheterna på skolan. Många elever söker uttryckligen breddning istället för fördjupning i studieprofilen. I detta läge hamnar andra framgångsfaktorer i förgrunden, som upplevelsen av ämnesmässig, personlig relevans. En aspekt av den personliga relevansen är självfallet elevernas förtroende för och uppskattning av sin lärare. Här är situationen god på John Bauer-gymnasiet.

Lärarna på IT-programmet ställs inför utmaningen att både fördjupa studierna för de elever som trivs med programprofilen och bredda studierna för de elever som inte trivs med den. Skolinspektionen bedömer att lärarna på IT-programmet behöver fortsätta att utforska en pedagogik som utmanar och stimulerar eleverna på ett personligt plan. Dessutom behöver arbetet med att informera om programinnehållet inför gymnasievalet fortsätta på ett effektivt sätt.

Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Inflytande och medbestämmande sägs vara ett viktigt inslag i svenskämnet på John Bauer-skolan. Skolinspektionen bedömer att det finns ett givet medbestämmande i de elevaktiva arbetsformer där eleverna förväntas ta initiativ, fatta beslut och vägledas av egna intressen. Det finns också en stor lyhördhet för elevönskemål av olika slag beträffande innehåll och arbetsformer. Men elevinitiativen är relativt få till antalet. Ytterligare utmaningar för skolan ligger i det faktum att elevstyrda besluts- och planeringsprocesser tar lång tid och därmed minskar tiden för nödvändig färdighetsutveckling. Den uttalade viljan att ta ansvar motsvaras inte heller alltid av ett tydligt ansvarstagande, uppger lärarna.

Eleverna säger sig ha mycket stort förtroende för sin lärare, och ser gärna att de slipper fatta beslut som de upplever som svåra eller omöjliga att överblicka. Vissa uppger att de i demokratisk ordning har beslutat att överlämna det mesta till läraren. Därmed nöjer sig många elever.

Skolinspektionen bedömer att styrdokumentet föreskriver högre ambitioner än så beträffande inflytande och medbestämmande, vilket ställer krav på åtgärder från skolans sida. Inflytande och medbestämmande är dessutom enligt forskning och beprövad erfarenhet en viktig framgångsfaktor för att öka elevernas motivation och ansvarstagande.

I början av kurserna går svenskläraren igenom mål och betygskriterier. Det innefattar moment där eleverna gruppvis lägger förslag på hur olika mål ska bearbetas. Sedan anges i regel betygskriterier i anslutning till olika moment eller prov. På det sättet upprätthålls kunskapen om sammanhangen och kopplingen till mål och betygskriterier.

Intervjuerna visar dock att eleverna i en del fall saknar ingående kunskap om mål och betygskriterier, men att de inte upplever det som något större problem. Andra elever säger sig ha god kännedom om mål och kriterier, och att de därför förstår varför de gör olika saker i svenskundervisningen. Inspektionen bedömer att skolan gör tillräckligt för att eleverna ska förstå mål och betygskriterier.

Planeringen har sällan sina utgångspunkter i elevernas uttalade behov och erfarenheter på John Bauer-gymnasiet. Argumenten är att eleverna saknar den nödvändiga förförelåelsen, och förväntar sig att läraren gör detta jobb. Det innebär inte att undervisningen saknar koppling till dessa fenomen. Tvärtom sker många referenser till den verklighet som är gymnasieungdomarnas. Dessa referenser sker fortlöpande och mer spontant, och kan inte tillskrivas en initial planeringsprocess. Av lärarintervjun framgår att det är svenskundervisningens övergripande mål att eleverna ska känna att ämnet angår dem, exempelvis genom att klassisk litteratur kopplas till elevernas närmaste verklighet. Kurserna inleds i allmänhet genom startandet av en studiedagbok, där varje elev beskriver intressen, behov och lärostil. De olika momenten utvärderas här fortlöpande av eleverna. Skolinspektionen bedömer att skolan sammantaget arbetar väl med att utgå från elevernas behov och önskemål.

Eleverna uppger att de ofta har möjlighet att påverka redovisningsformer och provtillfällen, alltså mer formella aspekter. Flera elever pekar på möjligheten att mer fritt välja litteratur och texter som en möjlighet att öka motivationen inför svenskämnet.

Uppfattningen om texters relevans skiljer sig mellan de intervjuade eleverna. Det finns de som anser att klassiska texter är både viktiga och intressanta, och de som inte ser någon mening med att studera dessa. Enkätsvaren ger också en splittrad bild, även om antalet kritiker överväger. Det övervägande intrycket är att detta inte har någon avgörande inverkan på synen på svenskämnet. Här spelar istället lojaliteten med läraren en viktig roll. Dock pekar elevintervjuer och enkät mot att en ökad variation i textutbudet kan vara en möjlig väg för skolan att stimulera nyfikenhet och motivation. Skolinspektionen bedömer att skolan behöver fortsätta att hitta välanpassad litteratur med tillräcklig variationsrikedom.

Skolledningen uppmuntrar ett förhållningssätt som bygger på elevdemokrati och inflytande i vardagsarbetet. Arbetet med ett elevråd har engagerat skolledningen en längre tid, och resultatet har varit vacklande. Insikten finns om att eleverna behöver stöd för att kunna klara av ansvaret. De behöver också få hantera områden där deras engagemang och inflytande blir reellt och synligt. Därför kommer elevrådet att få bearbeta och lämna förslag för användningen av det centrala område i skolbyggnaden som blir ledigt när en ny matsal ska byggas.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att eleverna på John Bauer-gymnasiet har goda möjligheter till inflytande i svenskundervisningen. Dessa möjligheter tas emellertid inte alltid till-

vara av eleverna, och de behöver mer handfast stöd och vägledning för att förmås att göra detta. Det är inspektionens bedömning att odlandet av ett ökat ansvarstagande och en ökad delaktighet är en pedagogisk potential för utveckling som skolan behöver fortsätta att utforska. En viktig aspekt av detta ligger i utbudet av texter som eleverna får möjlighet att läsa.

Övriga iakttagelser

Många elever beskriver studieron på programmet som bristfällig. Den observerade svensklektionen kan beskrivas som orolig och bitvis okoncentrerad. Lärare och elever uppger dock entydigt att det brukar råda god ordning på svensklektionerna. Vid lärarintervjun framgår att den besökta lektionen utgjorde ett undantag ordningsmässigt, och att oron framkallats av inspektörernas närvaro. Skolinspektionen vill påpeka att studiero är en grundläggande förutsättning för lärande och rekommenderar skolan att fortsätta arbeta för att studiero ska gälla.

Skolinspektionens slutsatser samt rekommendationer/krav på åtgärder:

Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?

Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Svenskundervisningen på John Bauer-gymnasiet anpassas på ett genomtänkt sätt till den aktuella studieinriktningen. Ämnesövergripande projekt genomförs regelbundet och systematiskt.

Svenskundervisningen ger möjligheter till elevinflytande men eleverna tar ofta inte det ansvar som de skulle kunna göra. Elevernas motivation kan stimuleras genom ett breddat och mer varierat textutbud. Detta skulle ytterligare kunna knyta an till elevernas individuella behov och intressen.

Rekommendationer

- Att utvärdering och uppföljning av svenskundervisningen ökar i omfattning och systematik.
- Att skolan fortsätter att utforska en pedagogik som utmanar, stimulerar och motiverar eleverna på ett personligt plan.
- Att elevernas inflytande och ansvarstagande stimuleras och utvecklas.
- Att skolan behöver fortsätta arbetet med att hitta välanpassad litteratur med tillräcklig variationsrikedom.
- Att skolan fortsätter att arbeta för att studiero ska råda under lektionerna.

Uppföljning m.m.

John Bauergymnasiet i Karlshamn ska senast inom sex månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 6 december 2010, till Skolinspektionen, avdelningen i Lund, redovisa vilka åtgärder som vidtagits.

På Skolinspektionens vägnar

Lotta Kårlind
Enhetschef

Lars Berglund
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har också experten Marianne Linnér, utredaren Anna Sandell samt undervisningsråd Michael Erenius deltagit.

Bilaga

Författnings- och forskningsöversikt